

Nederlandse tekst (titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973)

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

A R R E S T

Nr. 186.785 van 1 oktober 2008

A.99.954/XIII-2051
A.120.442/XIII-2631

In zake: **de naamloze vennootschap
CONFISERIE LEONIDAS,**

die woonplaats heeft gekozen bij
Mr. Tangui VANDENPUT, advocaat,
Tedescolaan 7
1160 Brussel,

tegen:

het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
vertegenwoordigd door zijn Regering,

dat woonplaats heeft gekozen bij
Mr. Philippe COENRAETS, advocaat,
Terkamerenlaan 27
1000 Brussel.

DE RAAD VAN STATE, XIIIe KAMER,

Gezien het op 30 januari 2001 ingediende verzoekschrift, waarbij de naamloze vennootschap CONFISERIE LEONIDAS de nietigverklaring vordert van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 14 september 2000 houdende instelling van de procedure tot bescherming als geheel van de goederen gelegen Boterstraat nrs. 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46 evenals de Ambachtengang te Brussel (beroep A.99.954/XIII-2051);

Gezien het op 29 april 2002 ingediende verzoekschrift, waarbij de naamloze vennootschap CONFISERIE LEONIDAS de nietigverklaring vordert van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20 september 2001 tot bescherming als geheel van de goederen gelegen Boterstraat nrs. 28, 30/32,

34/36, 38, 40, 42, 44, 46 evenals de Ambachtgang te Brussel (beroep A.120.442/XIII-2631);

Gezien de regelmatig uitgewisselde memories van antwoord en van wederantwoord;

Gezien het verslag van de heer QUINTIN, eerste auditeur-afdelingshoofd bij de Raad van State, opgemaakt op basis van artikel 12 van de algemene procedureregeling;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan de partijen en gezien het verzoek tot voortzetting van de procedure en de laatste memorie van de verzoekende partij, alsook de laatste memorie van de verwerende partij;

Gelet op de beschikkingen van 19 december 2007, waarvan aan de partijen kennis is gegeven en waarbij wordt bepaald dat de zaken voorkomen op de terechtzitting van 17 januari 2008;

Gehoord het verslag van mevr. GUFFENS, staatsraad;

Gehoord de opmerkingen van Mr. Fr. VISEUR, loco Mr. T. VANDENPUT, advocaat, die voor de verzoekende partij verschijnt, en van Mr. Chr. LEPINOIS, loco Mr. Ph. COENRAETS, advocaat, die voor de verwerende partij verschijnt;

Gehoord het eensluidend advies van de heer QUINTIN, eerste auditeur-afdelingshoofd;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat de volgende feiten dienstig zijn voor het onderzoek van de beroepen:

1. De naamloze vennootschap CONFISERIE LEONIDAS, waarvan de zetel gevestigd is in de Jules Graindorlaan te Anderlecht, is op het grondgebied van de stad Brussel eigenaar van twee gebouwen gelegen aan de Boterstraat nrs. 34 en 36.

Die twee gebouwen liggen in de buurt van de Grote Markt. Met betrekking tot die Grote Markt is op 19 april 1977 een koninklijk besluit uitgevaardigd waarbij de gevels en daken van een aantal gebouwen palend aan de Grote Markt wegens hun historische en artistieke waarde als monument beschermd worden. Die eerste bescherming is aangevuld met een dertigtal beschermingsbesluiten betreffende de Grote Markt, die op 7 november 2002 zijn uitgevaardigd maar niet zijn overgezonden aan de Raad van State.

Op 30 november 1998 heeft de Commissie voor het Werelderfgoed van de UNESCO besloten de Grote Markt van Brussel op de lijst van het werelderfgoed te plaatsen.

2. Op 19 juni 2000 bezorgt de dienst Monumenten en Landschappen van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Staatssecretaris belast met Monumenten en Landschappen een lijst van 23 beschermingsdossiers die voorbereid zijn met betrekking tot het thema privé-architectuur in de omgeving van de Grote Markt, die typerend is voor de periode na het bombardement van 1695.

In de nota staat dat het gaat om een grootschalige onderneming bedoeld om de oude stadsstructuur te herwaarderen in de bufferzone afgebakend rondom de Grote Markt toen deze in 1998 op de lijst van het werelderfgoed van de UNESCO is geplaatst.

Wat de keuze van de gebouwen betreft, staat in de nota het volgende:

" Bij deze eerste selectie, die gebaseerd is op de wetenschappelijke inventaris van de Vijfhoek en op verscheidene lijsten van te beschermen goederen en op vroegere beschermingsvoorstellen, die soms uitgaan van de stad Brussel, is voorrang gegeven aan gebouwen met topgevels die dateren van de heropbouw en opgetrokken zijn in de perspectieflijnen en de onmiddellijke omgeving van de Grote Markt. Het was niet mogelijk het rijke aanbod aan erfgoed in dit gebied in één keer te beschermen. Er zijn andere voorstellen in de maak voor de bescherming van goederen in dat gebied, met de bedoeling ze in de herfst aan de Regering te kunnen voorleggen; een nieuwe beschermingsronde voor gebouwen die misschien minder spectaculair zijn aan de straatkant, maar even authentiek en representatief voor deze periode, is volkomen terecht om de verantwoorde bescherming van dit historisch en symbolisch rijke gebied te realiseren."

3. Op 14 september 2000 besluit de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de procedure op te starten om de goederen gelegen aan de Boterstraat nrs. 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46 als geheel te beschermen vanwege hun historische, artistieke, archeologische, esthetische en volkskundige waarde, meer bepaald:

- de totaliteit van de gebouwen op de nrs. 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46;
- de voorgevel, de bedaking, de draagstructuur en de overblijfselen van de oude kelder van het hoofdgebouw, het geheel van de achterhuizen van het nr. 40 (artikel 1 van het besluit).

Het besluit waarbij de procedure voor de bescherming als geheel wordt opgestart, dat de handeling vormt die met het eerste beroep bestreden wordt, heeft ook betrekking op de Ambachtengang (artikel 1).

Volgens het besluit zijn de goederen kadastraal bekend te Brussel, 2^e afdeling, sectie B, 5^e blad, percelen nrs. 368a, 367b, 366b, 365d, 364d, 363b, 362n, 361c, 360b, 359b, 393c, 392, 393b.

Luidens artikel 2 van het besluit omvat de vrijwaringszone van het in artikel 1 vermelde geheel, de gezamenlijke percelen en wegen, alsook de gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in het gebied afgebakend op het plan in bijlage II.

Het besluit is ondertekend door de Minister-President van de Regering, die ook belast is met monumenten en landschappen, en door de staatssecretaris bevoegd voor monumenten en landschappen.

Bij het besluit zit een eerste bijlage, waarin een beknopte beschrijving wordt gegeven van de goederen waarop de beschermingsprocedure betrekking heeft en de waarde van die goederen wordt uiteengezet; ze is ondertekend door de voornoemde staatssecretaris, maar met de vermelding: "De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen".

De tweede bijlage bevat de afbakening van het geheel en van de vrijwaringszone; ze is ondertekend door de Minister-President en de staatssecretaris.

Het besluit is bij vermelding bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 2 maart 2001.

4. Op 4 december 2000 wordt het besluit waarbij de beschermingsprocedure in gang wordt gezet ter kennis gebracht van de naamloze vennootschap CONFISERIE LEONIDAS.

5. Op 15 januari 2001 zou het college van burgemeester en schepenen van de stad Brussel een gunstig advies hebben uitgebracht over het plan om de goederen gelegen aan de Boterstraat nrs. 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46 als geheel te beschermen, alsmede de Ambachtengang.

6. Op 16 januari 2001 deelt de advocaat van de nv CONFISERIE LEONIDAS de dienst Monumenten en Landschappen de opmerkingen mee van zijn cliënt aangaande het beschermingsproject.

De eigenaar voert in zijn bezwaarschrift aan dat geen enkel architecturaal, historisch, archeologisch, esthetisch, sociaal of technisch gegeven wettigt dat de gebouwen gelegen aan de Boterstraat nr. 34 en nr. 36 beschermd zouden worden. Hij is van oordeel dat het doel dat door de verwerende partij wordt nagestreefd, bereikt kon worden door een vrijwaringszone af te bakenen die overeenstemt met de bufferzone opgelegd door de UNESCO rondom de Grote Markt.

7. Op 4 april 2001 geeft de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) een gunstig advies aangaande de bescherming en bekrachtigt ze het voorstel tot bescherming, gezien het gunstig advies van de stad en de ontstentenis, volgens haar, van enig bezwaar dat binnen de wettelijke termijn door de eigenaars is ingediend.

8. Op 3 september 2001 stuurt de advocaat van de nv CONFISERIE LEONIDAS aan de dienst Monumenten en Landschappen een beschrijving van de werkzaamheden die in 1993 zijn verricht in de twee gebouwen, die onder de opgestarte beschermingsprocedure vallen.

9. Op 20 september 2001 besluit de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de goederen opgesomd in het besluit van 14 september 2000 als geheel te beschermen vanwege hun historische, artistieke, archeologische, esthetische en volkskundige waarde.

Het besluit van 20 september 2001, dat de handeling vormt die bij het tweede beroep wordt bestreden, luidt als volgt:

"BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN DE GOEDEREN GELEGEN BOTERSTRAAT NRS 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46, EVENALS DE AMBACHTGANG TE BRUSSEL.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 14 september 2000 houdende instelling van de procedure tot bescherming als geheel van de goederen gelegen Boterstraat nrs 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 44, 46 evenals de Ambachtengang te Brussel;

Gelet op het gunstig advies van het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Brussel uitgebracht op 15 januari 2001;

Gelet op het gunstig advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 4 april 2001;

Overwegende dat de eigenaars van de nrs 28, 30/32, 38, 40, 42, 44 en 46 geen opmerkingen hebben meegedeeld binnen de termijn opgelegd in artikel 20 van de ordonnantie van 4 maart 1993;

Overwegende de opmerkingen van de eigenaar van de nrs 36/38 meegedeeld op 16 januari 2001; dat een aanvraag tot nietigverklaring bij de Raad van State op 30 januari 2001 werd ingediend en dat deze als volgt kunnen geresumeerd worden:

De bescherming als geheel van de nrs 28-46 is onaanvaardbaar indien men deze gebouwen vergelijkt met de andere huizen van de straat die waardevoller zijn en niet in acht worden genomen in het geheel tot bescherming voorgesteld.

De gevels van de nrs 34-36 bezitten geen enkel voldoende belang om de bescherming ervan te rechtvaardigen en het interieur van de gebouwen zelf beantwoordt niet meer aan wat oorspronkelijk werd gebouwd.

De bescherming van de Ambachtengang zou elke nieuwe inrichting van de gang beletten. Het feit dat deze voorkomt op oude plannen rechtvaardigt niet op zich zijn bescherming.

Overwegende dat deze opmerkingen als volgt kunnen tegemoet gekomen worden :

De Grote Markt en zijn omgeving vormen een ontegensprekelijk historisch geheel als getuige van de campagne van wederopbouw na 1695. De bouw van de huizen in de Boterstraat, waaronder de nrs 34-36, maakt integrerend deel uit van deze campagne. De gevels van deze huizen maken te meer deel uit van een geheel (de nrs 28-48) dat ligt in het verlengde van de huizen van de Grote Markt waarmee zij samenhangen.

Bovendien vormt de gevel van het nr 36 in pseudo-traditionele stijl een getuige van de historiserende architectuur in de stedenbouwkundige traditie die Brussel vanaf de 19de eeuw heeft gekend.

De bescherming als geheel van de nrs 28-36 vormt een stap in de studie van de pare kant van het huizenblok. Door zijn bijzonder interessante inplanting, is dit straatgedeelte een ontegensprekelijke historische getuige van de bouwevolutie in een oude perceelindeling.

De aanwezigheid van de Ambachtgang en zijn tracé versterken het historisch karakter van het huizenblok [dat] bestaat uit karakteristieke diephuizen met achterhuizen.

De bescherming van het geheel wordt gerechtvaardigd om de stabiliteit van deze broze constructies te vrijwaren die zouden verstoord kunnen worden door zware ingrepen.

BESLUIT:

Artikel 1 - Worden beschermd als geheel de goederen gelegen Boterstraat nrs 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 44, 46, meer bepaald: de totaliteit van de gebouwen nrs 28, 30/32, 34/36, 38, 42, 44, 46 alsook de voorgevel, de bedaking, de draagstructuur en de overblijfselen van de oude kelder van het hoofdgebouw, het geheel van de achterhuizen van het nr 40, evenals de Ambachtgang, bekend ten kadaster te Brussel, 2de afdeling, sectie B, 5de blad, percelen nrs 368a, 367b, 366b, 365d, 364d, 363b, 362n, 361c, 360b, 359b, 393c, 392, 393b vanwege hun historische, artistieke, archeologische, esthetische en volkskundige waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument betreft de wegen, gedeelten van de wegen evenals het geheel van de percelen of gedeelten van de percelen opgenomen in de omtrek, afgebakend op het plan gevoegd in bijlage H bij dit besluit.

Art. 3 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 20-09-2001

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, en Bezoldigd Vervoer van Personen".

" BIJLAGE 1 VAN BET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN DE GOEDEREN GELEGEN BOTERSTRAAT NRS 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46, EVENALS DE AMBACHTGANG TE BRUSSEL (lees: TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN DE GOEDEREN GELEGEN BOTERSTRAAT NRS 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46, EVENALS DE AMBACHTGANG TE BRUSSEL.

Kadastrale gegevens : Brussel, 2de afdeling, sectie B, 5de blad, percelen nrs 368a, 367b, 366b, 365d, 364d, 363b, 362n, 361c, 360b, 359b, 393c, 392, 393b.

Beknopte beschrijving:

Historiek van de Boterstraat:

De geschiedenis van de Boterstraat, een licht gebogen verbindingsstraat tussen de Grote Markt en de Zuidstraat, is even oud als die van de Grote Markt zelf. In de 12de eeuw werd ze *Santstraete* genoemd, waarschijnlijk omdat ze langs één van de talrijke zandbanken van het moerassig gebied lag waarop de eerste *steen*en, aan de buitenkant van het *castrum* van het Sint-Gorikseiland waren opgetrokken. De in 1911 blootgelegde overblijfselen van een breukstenen vloer, die 1,40 m lager dan het huidige niveau gelegen waren, getuigt van deze oorsprong.

Na het bombardement van 1695 werd besloten de straat ongeveer 1 m te verbreden en de rooilijn te wijzigen.

De Sint-Niklaaskerk, die het benedendeel van de straat domineert, is één van de oudste kerken van Brussel. Vóór de kerk werd verschillende eeuwen lang markt gehouden. Vanaf de 15de eeuw beperkte de handel er zich tot de verkoop van boter. In 1796 verplaatste de botermarkt zich naar het terrein waar het recollettenklooster had gestaan. Dit klooster was door het bombardement met de grond gelijkgemaakt; sinds 1871 bevindt zich hier het Beursgebouw.

In 1521 werd de straat vermeld als *straat leidend naar de recolletten*; in de 18de en 19de eeuw heette ze *Lange Boterstraat* - vanwege de markt die er gehouden werd - in tegenstelling tot de *Korte Boterstraat*, aangelegd in de 16de eeuw. In 1920 kreeg ze haar huidige benaming, Boterstraat.

Tot 1918 liep de straat rond de Sint-Niklaaskerk door tot aan de Grasmarkt en omvatte ze ook de huidige Taborastraat. Sinds 1980 is ze een autovrije winkelstraat.

Dankzij haar architectuur heeft de Boterstraat een zeker historisch cachet en pittoresk karakter bewaard waardoor ze vandaag één van de belangrijkste toeristische attracties van het historisch centrum van Brussel vormt. De elegante trapgevels die de vluchtlijnen van het perspectief richting Grote Markt op fraaie wijze omboorden, geven al een voorsmaak van wat de wandelaar aan moois staat te wachten. De even straatzijde is bijzonder interessant vanwege de vele traditionele huizen met 17de-18de-eeuwse topgevels en classicistische 19de-eeuwse lijstgevels waarvan sommige verbouwd werden tot topgevel.

De huizen nrs 34/36, 38 en 40 bezitten een bijkomende toegang die uitgaat op de *Ambachtgang*. Deze «impasse», bereikbaar via de Grasmarkt, is een der oudste van de stad. Haar tracé is duidelijk zichtbaar op het stadsplan gerealiseerd door Lefebvre d'Archaumbault in 1774 met duidelijke perceelsindeling en waarvan er zich een kopie bevindt op het Brussels Stadsarchief. Het steegje draagt hier het nummer 197, dat in de legende verwijst naar de oude benaming, «Reuzengang». Volgens J. d'Osta stond de Reuzengang tot in de 16de eeuw in verbinding met de Grote Markt (Les rues disparues de

Bruxelles, 1979). De pittoreske Ambachtgang werd sinds de jaren 1930 ter hoogte van de Grasmart afgesloten om veiligheidsredenen, hoewel het steeds een openbare weg betreft.

Nr. 28:

Diephuis met trapgevel bestaande uit drie bouwlagen en drie traveeën onder een zadeldak. De sobere gevel is verankerd en voorzien van een witte cementering. Hij is opengewerkt door rechthoekige raamopeningen. De geveltop bezit een rondbogig zoldervenster, aan weerszijden geflankeerd door twee rechthoekige raampjes. Opvallend is de nog bestaande, geprofileerde waterlijst ter bekroning van het rondboogvenster. De benedenverdieping is herhaaldelijk getransformeerd voor commerciële doeleinden. Bij de laatste verbouwing werd de winkelpui voorzien van een breed venster en het interieur helemaal ontmanteld, zodat de oorspronkelijke, perfect bewaard gebleven, structuren tevoorschijn kwamen. De wenteltrap bezit telmerken aan de achterkant van de treden. De verdiepingen, met bewaard gebleven, authentieke balkenlaag, vertonen een bijzonder interessante indeling die typisch is voor de periode van de reconstructie. De dwarswanden zijn opvallend dun en opgebouwd uit een houten geraamte opgevuld met baksteen. Het oorspronkelijk dakgebinte werd hier en daar hersteld. De overwelfde bakstenen kelder is vrij laag en vertoont een ingewikkelde samenstelling, wat wijst op diverse verbouwingen.

Nrs 30/32:

Dit gebouw betreft een dubbelwoning. De traditionele, bepleisterde bakstenen trapgevel (10 tr.) van drie bouwlagen en vier traveeën is typisch 17de eeuw. Het zadeldak van dit diephuis bezit een vernieuwde dakbedekking. De gevel is in de tweede en vierde bouwlaag voorzien van vier rechthoekige vensters met geprofileerde aangepaste lekdrempels, bij nr. 32 enigszins verlaagd. De tweede verdieping is voorzien van bewerkte sierankers. De geveltop is opengewerkt met - heden gedichte - gekoppelde, korfbogige muuropeningen met imposten en sleutel, bij nr. 30 nog onder waterlijst. Aan weerszijden hiervan en bovenaan, onder een steigerat, heeft de geveltop kleine rechthoekige vensters. De kelder met gedrukt tongewelf loopt verder dan de huidige rooilijn, wat erop wijst dat het huis heropgebouwd werd, terugwijkend van de oorspronkelijke rooilijn. Het plan is opgebouwd volgens spiegelbeeldschema vanaf een muur die doorloopt tot aan de nok. De structuur bezit nog heel wat opmerkelijke elementen die wellicht uit de periode van de wederopbouw dateren: de langsmuren, de dwarswanden, opgebouwd uit een houten geraamte gevuld met baksteen, de balkenlaag, de houten wenteltrap, die tegen de gemene muur is aangebouwd en de zolder met gebinte. De begane grond, die voor commerciële doeleinden wordt gebruikt, is gemoderniseerd. De verdeling van de ruimten op de verdiepingen daarentegen lijkt oorspronkelijk.

Nrs 34/36:

Oorspronkelijk twee afzonderlijke diephuisen met zadeldak, thans samengevoegd tot één doorlopende winkelpui.

Nr. 34 bezit drie bouwlagen en twee traveeën. De wit gecementeerde tuitgevel is verankerd en bezit rechthoekige raamopeningen en een zolderraam. Het huis is herhaaldelijk verbouwd geweest. De kern gaat echter terug tot de oorspronkelijk bouwfasen. De begane grond werd gerenoveerd voor commerciële doeleinden en uitgebreid door het openbreken van de gemene muur van nr. 36.

Nr. 36 bezit eveneens drie bouwlagen en drie traveeën. De trapgevel werd in 1925 gerenoveerd volgens de toenmalige normen, d.w.z. wederopgebouwd in bak- en natuursteen volgens een laatbarok patroon. Ter verfraaiing werden platte banden, spiegels en balusters aangebracht. Niettegenstaande deze

heropbouw, behoudt de trapgevel zijn waarde als invularchitectuur in dit pittoreske straatbeeld.

De heden samengevoegde huizen bezitten een aantal aanbouwen en een achterhuis dat uitkijkt op een binnenplaats en op de Ambachtgang, die bereikbaar is via de Grasmarkt, nr. 31. Het achterhuis bezit eveneens een oude kern. Van hieruit zijn beide verankerde achtergevels van de diephuizen duidelijk zichtbaar. Deze zijn heden voorzien van verbrede vensteropeningen en nieuwe kozijnen. De eerste en tweede verdieping, met tot duplex omgevormde zolderruimte zijn bewaard. De dwarsmuren werden opengewerkt tijdens de samenvoeging van beide huizen. De gewelfde kelder loopt door over beide huizen. Waarschijnlijk werden de twee smalle huizen herbouwd op een breed perceel, wat vrij gebruikelijk was tijdens de intense bouwactiviteiten na de bombardementen.

Nr. 38:

Diephuis van drie bouwlagen en drie traveeën onder een zadeldak. De markante straatgevel in late barokstijl dateert uit het einde van de 17de- begin 18de eeuw en kondigt met zijn kwalitatieve behandeling en rijkdom van materialen de bebouwing van de Grote Markt aan. De zandstenen voorgevel in late barokstijl met in- en uitgezwenkte top werd in 1976 gerestaureerd onder leiding van stadsarchitect J. Rombaux. Hierbij werden een aantal natuurstenen vervangen. De gevelopbouw is karakteristiek voor de pilastergevels en bestaat uit een superpositie van Dorische en Ionische, deels geblokte, pilasters. De geveltop is tweeledig en bezit een rechthoekig middenvenster, geflankeerd door twee rondboogvensters en een bekronende oculus. Het huis werd onlangs verbouwd en aangepast aan de moderne eisen van het comfort. De vernieuwde winkelpui werd hertekend in harmonie met de gevelordonnantie. De gevel zelf werd op de bovenverdiepingen gereinigd en voorzien van een nieuw verguldsel. De binnenruimte werd ontmanteld en aan de achterkant ingrijpend verbouwd, zodat de oorspronkelijk[e] inplanting van het hoofdgebouw, de binnenplaats en het achterhuis op de benedenverdieping vervaagd is. Ondanks deze ingrepen blijft dit huis een merkwaardige getuige van de architectuur ten tijde van de wederopbouw. De oorspronkelijke bouwstructuren zijn gaaf bewaard: het bakstenen keldergewelf, de balklagen van de diverse verdiepingen van het hoofdhuis en de zolder met dakgebinte dat heden is opengewerkt met een dakraam. De wenteltrap is waarschijnlijk verplaatst. De privé-appartementen zijn, net als de nrs. 34/36, bereikbaar via de Ambachtgang.

Nr. 40:

Dit diephuis telt drie bouwlagen en drie traveeën onder zadeldak en plat dak. De gevel werd volledig herbouwd in 1961 naar plannen van architect R. Burgraeve. De reconstructie beantwoordt helemaal aan de visie van die tijd en de voorschriften van het Bijzonder Bestemmingsplan van het «Ilôt Sacré» en kreeg zelfs een vermelding tijdens de campagne voor de herwaardering van de historische binnenstad.

De gevel van het oorspronkelijke huis, «De Moriaen», is herkenbaar op de 18de-eeuwse tekening van P.J. De Rons.

De binnenruimte bestaat uit moderne appartementen. De kelder bezit echter nog een aantal oorspronkelijke elementen. De achterkant bestaat uit een aaneenschakeling van achterhuizen en aanbouwen, met bouwelementen uit de oorspronkelijke bouwfase, maar ook uit de 19^e eeuw of later. De keuken op de benedenverdieping (restaurant) bezit een «recht van overpad» via een smalle overwelfde gang in een aanpalend achterhuis uitgevend op de Ambachtgang.

Nr. 42:

Dit diephuis is een van de merkwaardigste van de Boterstraat. Het telt drie bouwlagen en drie traveeën onder zadeldak. Het huis is goed gedocumenteerd en herkenbaar op de tekening van P.J. De Rons uit de 18de eeuw. De bepleistering werd bij een recente renovatie onoordeelkundig weggehaald en liet de baksteen zichtbaar. Het pand was eertijds het gildenhuis van het schoenlappers- en leerlooiersambacht en heette «De Keyser». Na de bombardementen werd het op dezelfde plaats herbouwd.

De monumentale pilastergevel wordt gemarkeerd door hoeklisenen. De geveltop met bekronend driehoekig fronton bezit een centraal rondboogvenster en zijvensters ter hoogte van de zoldering. De winkelpui op de begane grond is gedeeltelijk verbouwd en wordt versierd door een fraaie inkom met spiegelboogvormige omlijsting van hardsteen. Het hoofdhuis is zeer ruim en bezit bovendien een aaneenschakeling van aanbouwen en achterhuizen tot achter nr. 44. De toegang tot de kelderruimte bevindt zich onder nr. 44. De kelders onder het hoofdhuis zijn opmerkelijk door hun grote afmetingen en het afwisselend gebruik van hard- en baksteen. De twee kelders vooraan bezitten een bakstenen kruisgewelf. Aan de straatkant is het trapgat nog zichtbaar. De kelder achterin is van latere datum en bezit een typisch 19de-eeuws troggewelf. Het hoofdhuis heeft zijn oorspronkelijke binnenstructuur bewaard, inclusief balklagen en oudere, plafondversieringen in stucwerk. De trap lijkt van een latere datum te zijn. De tweeledige zoldering met oorspronkelijk dakgebinte en balkenlaag is eveneens oorspronkelijk.

Nr. 44:

Dit diephuis van vijf bouwlagen en twee traveeën onder schilddak is het resultaat van een verbouwing die waarschijnlijk in de loop van de 18de eeuw plaatsvond. Uit een tekening van P.J. De Rons uit het midden van de 18de eeuw blijkt dat het pand oorspronkelijk een halsgevel met drie traveeën en drie bouwlagen had. De oude kern is evenwel grotendeels bewaard gebleven. Het interieur werd eveneens verbouwd: er werd één bouwlaag toegevoegd ter hoogte van de tweede verdieping en het trappenhuis met houten trap werd vervangen door een trap met schitterende trappaal in Lodewijk XVI-stijl. Op de bovenste verdieping bevindt zich nog een oude deur met hang- en sluitwerk die waarschijnlijk uit de periode van de verbouwing dateert. De zolderruimte is bijzonder interessant vanwege het berghok met planken dat wellicht ook uit dezelfde periode dateert. Ook de hardstenen trap met plavuizen die naar de overwelfde bakstenen kelder leidt is opmerkelijk.

Nr. 46:

Laatbarok diephuis van drie bouwlagen en drie traveeën onder pannen zadeldak. De gevel werd in 1929 volgens een 18de-eeuwse tekening van P.J. De Rons verbouwd in natuursteen met platte-bandversiering. De borstweringen zijn voorzien van balustrades en, centraal op de tweede verdieping, van een reliëf met O.-L.-Vrouw met Kind tussen twee hoornen des overvloeds. Voor de verbouwing was dit een pand van classicistische allure met twee traveeën en vier bouwlagen, waarvan de ordonnantie naar die van nr. 44 verwees. Het plan vertoont achtereenvolgens een hoofdgebouw met bijgebouw waarin het trappenhuis is ondergebracht, een - heden overdekte - binnenplaats en achterhuizen die onderling verbonden zijn door openingen op de verschillende bouwlagen. Links van de overdekte binnenplaats bevindt zich een bijgebouw met opmerkelijke wandkast en lambriseringen, waarschijnlijk uit de 18de eeuw. Eveneens interessant zijn de kleine houten trap in één van de bijgebouwen, de schouwen en de gebinten van de verschillende gebouwen die blijf geven van

de bouwtechnieken uit deze preïndustriële periode. De kelder is toegankelijk via de binnenkoer, een gebruikelijke plaats in de traditionele bouwkunst.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1/, van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed:

Historische en archeologische waarde

De ontstaansgeschiedenis van de Boterstraat valt samen met die van de Grote Markt. De straat vormt de verbinding tussen de Grote Markt en de Sint-Niklaaskerk en ontleent haar naam aan de voormalige Botermarkt, die eertijds ter hoogte van de Beurs was gevestigd. Opgravingen ter hoogte van de nrs 24/26 brachten sporen van een oudere bebouwing aan het licht.

De Boterstraat werd volop geteisterd door de bombardementen van De Villeroy en haast volledig herbouwd. Hierbij werden de perceelsindeling en de kelders grotendeels bewaard. Een aantal kelders zijn monumentaal en opgetrokken uit baksteen en natuursteen.

De Boterstraat bevindt zich in de bufferzone van de Grote Markt die sinds 1998 op de UNESCO-lijst van het Werelderfgoed is opgenomen.

De ingewikkelde structuur van het bouwblok tussen de Grasmarkt en de Boterstraat is een interessante getuige van het dichtbebouwde historische stadsweefsel. Het blok bestaat uit een aaneenschakeling van aanbouwen, achterhuizen en binnenplaatsen die uitkijken op een «impasse», de vroegere «Reuzengang», in de 19de eeuw omgedoopt tot «Ambachtgang». Het pittoreske verborgen straathoekje wordt nog steeds intensief gebruikt door de bewoners van de omliggende panden. Het bestaan ervan in de 18de eeuw wordt bevestigd op een aantal stadsplannen, o.a. Lefebvre d'Archaumbault in 1774.

Artistieke en esthetische waarde :

De meeste huizen van de Boterstraat zijn typisch voor de architectuur ten tijde van de wederopbouw. Snel en efficiënt werken was toen de boodschap. Daarbij werd geopteerd voor het traditionele bouwtype, het zogenaamde diephuis met binnenplaats of achterhuis. De aangewende straatgevels varieerden van eenvoudige tuitgevels tot meer plastisch uitgewerkte barokgevels. De parestraatzijde (nrs 28 tot 46) is een perfecte getuige hiervan. De bouwstructuur van deze bijzonder interessante huizenrij bleef grotendeels bewaard. Hoewel de voorgevels in enkele gevallen verbouwd of herbouwd zijn geweest, afhankelijk van de heersende tendensen, blijven ze interessant als invularchitectuur of getuigenis van de bouwgeschiedenis van de straat. Een globale bescherming van deze panden is gerechtvaardigd door het uitzonderlijke broze karakter van dit dichtbebouwde historische stadsweefsel belendend de Grote markt en dat het voorwerp moet maken van aanhoudende zorg.

Ingrijpende verbouwingen kunnen de oude structuren faliekant aantasten met stabiliteitsproblemen of zelfs instortingsgevaar tot gevolg.

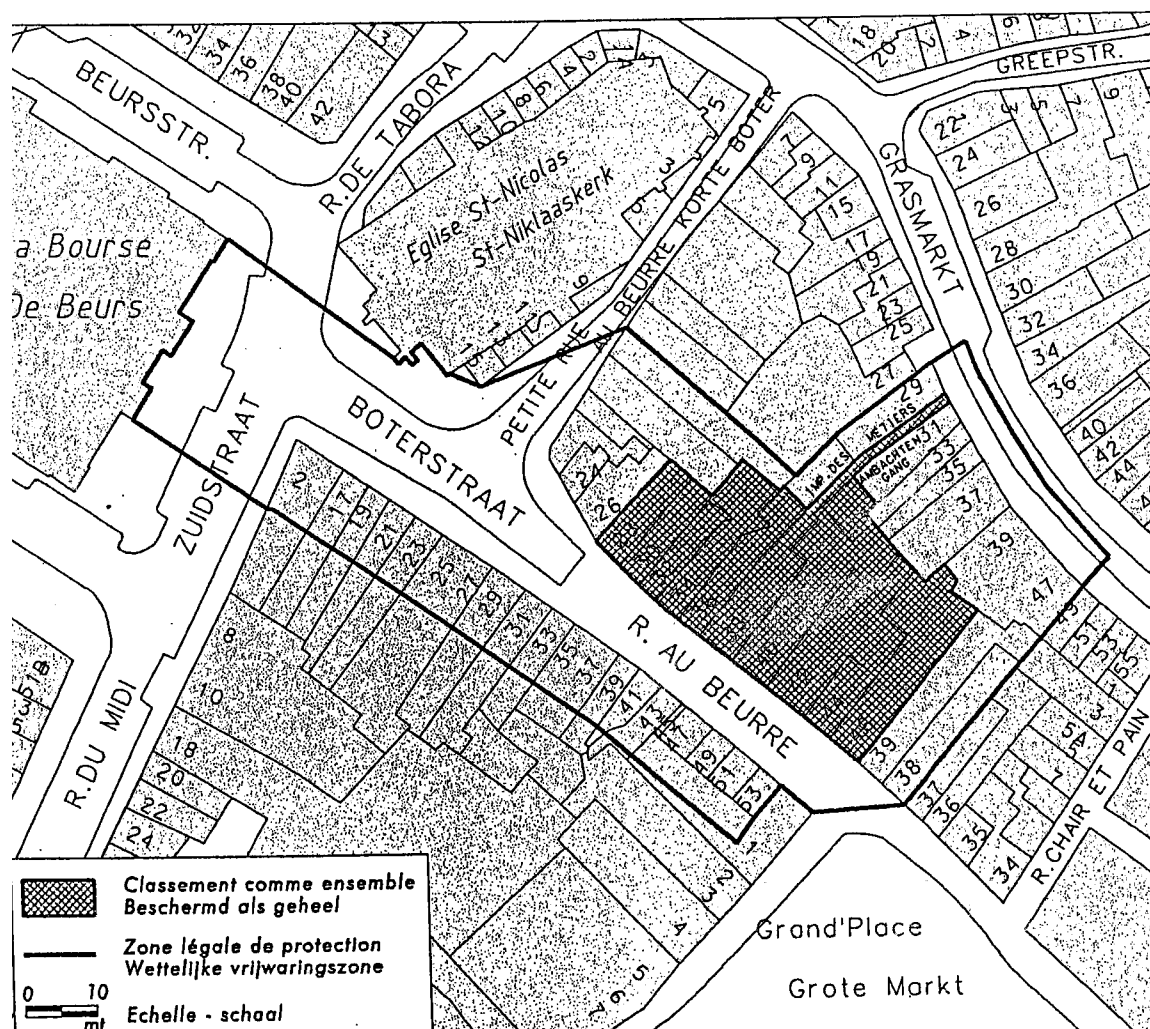
Rond de Grote Markt stonden de belangrijkste gildenhuisen. Nr. 42 was o.a. het huis van het leerlooiers- en schoenmakersambacht. Dit huis onderscheidt zich door zijn rijke architecturale behandeling en leunt aan bij de huizen van de Grote Markt.

Volkskundige waarde

De Boterstraat is een van de drukste wandelstraten van de benedenstad. Als invalsweg van de Grote Markt vormt ze van oudsher het decor van talrijke historische of volkskundige gebeurtenissen. Een der bekendste evenementen is ongetwijfeld de Ommegang die via de Boterstraat de Grote Markt aandoet en verder gaat richting Heuvelstraat. Dit wordt trouwens prachtig geïllustreerd op de schilderijen van D. Van Alsloot uit het begin van de 17de eeuw. Hierop is eveneens de aanzet van de Boterstraat zichtbaar zoals ze eruitzag voor de

bombardementen. De straat is goed gedocumenteerd door archief- en fotomateriaal en tekeningen, waaronder één van P.J. De Rons uit de 18de eeuw, waarop de nrs 40-42-44-46 perfect zichtbaar zijn."

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN DE GOEDEREN
GELEGEN BOTERSTRAAT NRS. 28, 30/32, 34/36, 38, 40, 42, 44, 46 EVENALS
DE AMBACHTGANG TE BRUSSEL

Het besluit van 20 september 2001 is bij een brief van 3 maart 2002, die de dag daarna gepost is, ter kennis gebracht van de naamloze vennootschap CONFISERIE LEONIDAS.

Het is bij vermelding bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 28 maart 2002;

Overwegende dat de beide beroepen, aangezien ze verknocht zijn, in het belang van een goede rechtsbedeling samengevoegd moeten worden, zoals de verzoekende partij overigens vraagt;

Beroep A.99.954/XIII-2051

Overwegende dat de verzoekende partij een eerste middel ontleent aan schending van de artikelen 18, 23 en 29 van de ordonnantie van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad d.d. 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, van het redelijkheids- en het evenredigheidsbeginsel, en aan machtsoverschrijding en zelfs machtsafwending; dat ze opmerkt dat de gebouwen die de Grote Markt van Brussel vormen beschermd zijn bij een koninklijk besluit van 19 april 1977, dat de destijds geldende wet van 7 augustus 1931 niet voorschreef dat in een vrijwaringszone moest worden voorzien rondom de beschermde monumenten, en de omgeving van de Grote Markt bijgevolg niet in zulk een vrijwaringszone is opgenomen; dat ze ook opmerkt dat de UNESCO in 1998 besloten heeft de Grote Markt op te nemen op de lijst van het werelderfgoed en dat één van de voorwaarden daarvoor was dat rondom het gebied een bufferzone werd afgebakend; dat de verwerende partij volgens haar met dat doel de bestreden handeling heeft goedgekeurd; dat ze stelt dat het doel van die verschillende beschermingsmaatregelen er bijgevolg in bestaat, zoals de Brusselse Hoofdstedelijke Regering zelf toegeeft, de voornoemde voorwaarde te vervullen die door de UNESCO is opgelegd; dat ze zich baseert op een circulaire ondertekend door de directeur van de dienst Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarin uitdrukkelijk de door de UNESCO opgelegde voorwaarde wordt genoemd; dat ze ook verwijst naar bijlage I van de bestreden handeling; dat ze aanvoert dat de bestreden handeling, die dezelfde gevolgen teweegbrengt als een bescherming, haar bijzonder strikte regels oplegt, aangezien ze daarbij meer bepaald verplicht wordt bepaalde onderhoudswerkzaamheden te

verrichten, en voor alle werkzaamheden die ze wil uitvoeren in de gebouwen die van haar zijn en waarvoor de handeling geldt, los van de stedenbouwkundige vergunning ook nog een erfgoedvergunning te verkrijgen voor de uitreiking waarvan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen over een recht beschikt om een eensluidend advies uit te brengen, en derhalve over een echt vetorecht; dat ze aanvoert dat de verwerende partij het bovenbeschreven doel kon bereiken door, overeenkomstig artikel 23 van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, een vrijwaringszone af te bakenen rondom de gebouwen die de Grote Markt van Brussel vormen, die beschermd is bij een besluit van 19 april 1977; dat ze van oordeel is dat door haar gebouwen op te nemen in zulk een vrijwaringszone zowel tegemoetgekomen kon worden aan de vereisten gesteld door de UNESCO, namelijk dat rond de Grote Markt van Brussel een bufferzone werd aangelegd, als aan het algemeen belang, waarop het beleid inzake monumenten en landschappen steunt, en aan het specifieke belang van de verzoekende partij aangezien, wat dat betreft, de gevolgen van een opname in een vrijwaringszone minder ingrijpend zijn dan die van een bescherming, zoals blijkt uit de vergelijking van de artikelen 26 en 27 enerzijds met de artikelen 23 en 29 van de in het middel genoemde ordonnantie anderzijds; dat ze daaruit besluit dat "de bestreden handeling, voor zover daarmee de procedure tot bescherming van de gebouwen van de verzoekende partij wordt opgestart, kennelijk onredelijk is en niet in verhouding staat tot het beoogde doel"; dat ze in haar memorie van wederantwoord aanvoert dat de beschermingsmaatregel, die de meest stringente maatregel is, voorbehouden is voor goederen van grote waarde en het doel ervan grondig verschilt van dat van de aanleg van een vrijwaringszone; dat ze, wat betreft de vervulling van de voorwaarden opgelegd door de UNESCO om een bufferzone aan te leggen rondom de Grote Markt, van oordeel is dat om aan die voorwaarden te voldoen ermee volstaan had kunnen worden haar gebouwen op te nemen in een vrijwaringszone; dat ze voorts stelt dat het evenredigheidsbeginsel vereist dat er een evenredige verhouding bestaat tussen het administratief besluit en de feiten die daaraan ten grondslag liggen, gelet op het feit dat de bestuurlijke overheid tot doel heeft het algemeen belang te dienen; dat ze de verwerende partij verwijt dat ze voor de dwingendste maatregel heeft gekozen, namelijk bescherming, zonder dat deze evenwel gerechtvaardigd is ten aanzien van het nagestreefde doel, dat bereikt had kunnen worden door haar gebouwen en de gezamenlijke gebouwen die aan de even kant van de Boterstraat liggen, op te nemen binnen een vrijwaringszone rondom de Grote Markt;

Overwegende, enerzijds, dat artikel 23 van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, zoals dat gold toen het bestreden besluit is uitgevaardigd, bepaalde dat het beschermingsbesluit rondom ieder beschermd gebied een vrijwaringszone vaststelt waarvan het de grenzen bepaalt; dat de bepaling niet voorziet in een procedure waarmee een vrijwaringszone kan worden vastgesteld nadat een beschermingsbesluit is uitgevaardigd;

Overwegende, anderzijds, dat krachtens artikel 2, 3/, van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, onder "vrijwaringszone van het onroerende erfgoed", "de zone rondom een monument, een geheel, een landschap of een archeologische vindplaats, waarvan de omtrek wordt vastgesteld volgens de vereisten van de vrijwaring van de omgeving van het onroerende erfgoed" verstaan moet worden; dat uit artikel 29 blijkt dat in de vrijwaringszone bedoeld in artikel 23 voor alle handelingen en werkzaamheden die het uitzicht op het goed dat tot het onroerende erfgoed behoort, of het uitzicht vanaf dat goed kunnen wijzigen, het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen moet worden ingewonnen en de speciale regelen van openbaarmaking gelden; dat daaruit volgt dat de vrijwaringszone niet op hetzelfde niveau ligt als bescherming of opname op de bewaarlijst; dat de vrijwaringszone buiten het beschermde geheel ligt, welk geheel als zodanig behouden moet blijven als onderdeel van het onroerend erfgoed dat een in artikel 2 genoemde waarde vertoont; dat ze ertoe strekt dat geheel te beschermen dat buiten haar grenzen ligt, en geen goederen die binnen de grenzen van de vrijwaringszone liggen wegens de eigen waarde daarvan;

Overwegende dat in casu het besluit waarbij de beschermingsprocedure wordt opgestart niet enkel tot doel heeft een bufferzone in te stellen rondom de Grote Markt, die door de UNESCO in 1998 op de lijst van het werelderfgoed is geplaatst, en dit om te voldoen aan een voorwaarde die door de UNESCO zou zijn opgelegd; dat het bestreden besluit er integendeel toe strekt een procedure op te starten om goederen waaraan een eigen waarde is toegekend te beschermen, een waarde die in de nota die erbij is gevoegd, omschreven wordt als historisch en archeologisch, artistiek, esthetisch en volkskundig; dat aangezien het erom ging een geheel van goederen die geacht werden een eigen waarde te hebben, te beschermen, de techniek van de vrijwaringszone voor dat geheel uitgesloten was, gesteld al dat ze mogelijk was, vermits de Grote Markt reeds beschermd was; dat het derhalve de vraag is of de goederen voldoende goede hoedanigheden hebben om het inleiden van een procedure van bescherming als geheel te wettigen en het er niet

om gaat uit te maken of de invoering van een vrijwaringszone wel of niet voldoende zou zijn geweest om de gestelde doeleinden te bereiken; dat het eerste middel niet gegrond is;

Overwegende dat de verzoekende partij een tweede middel ontleent aan schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, aan schending van het beginsel van gelijke behandeling van de burgers ter zake van openbare lasten, aan schending van het beginsel van behoorlijk bestuur en aan dwaling omtrent, en zelfs tegenstrijdigheid van, de motieven van de handeling, doordat de bestreden handeling onder meer enkel de even kant van de Boterstraat beoogt en de gebouwen aan de oneven kant enkel opneemt in de vrijwaringszone van het te beschermen geheel, terwijl die gebouwen "op zijn minst op het eerste gezicht een gelijke, zo niet een grotere historische, archeologische, artistieke, esthetische en volkskundige waarde vertonen dan de gebouwen waarop de beschermingsmaatregel betrekking heeft"; dat ze meent dat het voldoende is de foto's te vergelijken, op zijn minst qua architectuur, van de beide kanten van de Boterstraat, en meer in het bijzonder de nrs. 34 en 36 (eigendom van de verzoekende partij) enerzijds, en de nummers aan de oneven kant anderzijds, om zich daarvan te overtuigen; dat ze aanvoert dat "geen enkel objectief en redelijk gegeven dat verband houdt met het nagestreefde doel, zulk een discriminatie kan wettigen, wel integendeel"; dat ze stelt dat deze situatie des te minder aanvaardbaar is daar een opname in een vrijwaringszone heel wat minder zware gevolgen heeft voor de eigenaar van de betrokken gebouwen dan een beschermingsprocedure of een eigenlijke bescherming; dat ze besluit dat "de bestreden handeling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en het beginsel van de gelijkheid van de burgers ter zake van openbare lasten schendt"; dat ze in haar memorie van wederantwoord stelt dat bij het lezen van bijlage I van het bestreden besluit duidelijk blijkt dat de Boterstraat in haar geheel wordt beoogd en geen enkel objectief en redelijk gegeven een verschil in behandeling wettigt tussen de gebouwen die aan de even kant liggen, die beschermd zijn, en de gebouwen die aan de onpare kant liggen, die opgenomen zijn in een vrijwaringszone, temeer daar sommige gebouwen die aan de oneven kant liggen interessanter zijn om te beschermen dan haar gebouwen; dat ze aanvoert dat uit geen enkel gegeven van het dossier blijkt dat de regering van plan is de status van de gebouwen die aan de oneven kant van de straat liggen, te wijzigen en deze te beschermen, en thans geen procedure tot bescherming van die gebouwen is opgestart;

Overwegende dat artikel 18, § 1, van de ordonnantie van 4 maart 1993, zoals dat gold toen de bestreden handeling is uitgevaardigd, het volgende bepaalt:

" De Executieve beschermt de goederen die tot het onroerende erfgoed behoren en stelt de afbakening van een vrijwaringszone vast. Zij zet de beschermingsprocedure in gang op eigen initiatief, op voorstel van de Commissie of op verzoek van de eigenaar wanneer zijn goed ingeschreven is op de bewaarlijst";

Overwegende dat krachtens artikel 2, 1/, van dezelfde ordonnantie onder onroerend erfgoed het geheel van de onroerende goederen met een historische, archeologische, artistieke, esthetische, wetenschappelijke, sociale, technische of volkskundige waarde verstaan moet worden;

Overwegende dat de artikelen 2 en 18 de regering er niet toe verplichten alle goederen die de vereiste waarde kunnen hebben gelijktijdig te beschermen, ook al liggen ze in dezelfde wijk of vertonen ze soortgelijke kenmerken; dat het normaal is dat de bestuurlijke overheid op dat gebied geleidelijk aan of via actieprogramma's te werk gaat; dat de nota van de dienst Monumenten en Landschappen van 19 juni 2000 daarvoor overigens een verklaring geeft door, ter verantwoording van een "eerste selectie" waarbij er inderdaad naar gestreefd werd voorrang te geven aan de gebouwen met topgevels die dateren van de heropbouw en opgetrokken zijn in de perspectieflijnen en de onmiddellijke omgeving van de Grote Markt, erop te wijzen dat "het niet mogelijk was het rijke aanbod aan erfgoed in dit gebied in één keer te beschermen"; dat in de nota voorts staat dat andere voorstellen in de maak zijn voor goederen in dat gebied naar aanleiding van een nieuwe beschermingsronde;

Overwegende bovendien dat de omstandigheid dat in het kader van het beschermingsproject geen administratieve procedure wordt opgestart voor de gebouwen aan de oneven kant van de Boterstraat, om deze samen met de gebouwen die aan de even kant liggen op te nemen in de geplande vrijwaringszone, niet betekent dat de verwerende partij ervan zou hebben afgezien de eerstgenoemde gebouwen te beschermen en geenszins een beoordeling van hun intrinsieke waarde inhoudt; dat zodra, in voorkomend geval, de beschermde gebouwen of het beschermde geheel van gebouwen het vereiste belang vertonen, het feit dat dichtbijgelegen gebouwen die ook dat belang vertonen niet gelijktijdig beschermd zijn, uit het oogpunt van het gelijkheidsbeginsel niet zozeer de wettigheid van de bescherming aantast, maar wel de wettigheid van de niet-bescherming van de

tweede categorie, tenzij de verwerende partij een kunstmatig onderscheid maakt binnen een onlosmakelijk geheel; dat dat om dezelfde redenen ook geldt voor het instellen van een beschermingsprocedure;

Overwegende dat het loutere feit dat de gebouwen waarvoor geen beschermingsprocedure is opgestart, maar die gewoonweg opgenomen zijn in een vrijwaringszone, tegenover het geheel dat op weg is naar bescherming staan, aan de andere kant van een straat waarvan de waarde wordt omschreven in het bestreden besluit, niet voldoende is om aan te tonen dat er een onlosmakelijk verband is tussen het geheel dat het onderwerp is van een beschermingsprocedure en de onderdelen die men niet van plan is tegelijkertijd te beschermen, vermits het bestreden besluit ook steunt op de kenmerken van de wijk die tussen de Boterstraat en de Grasmarkt ligt; dat de procedure opgestart is voor goederen die men als "geheel" wil beschermen; dat niet blijkt dat dat geheel, om volledig te zijn, ook de gebouwen aan de andere kant van de Boterstraat had moeten omvatten, en anders afbreuk wordt gedaan aan de eigenheid ervan; dat de verwerende partij er immers van uit is kunnen gaan, zonder een kennelijke dwaling omtrent de beoordeling te begaan, dat de gebouwen aan de even kant van de straat op zich, zonder de tegenoverliggende gebouwen, een geheel vormen dat voldoende samenhangend is om topografisch te worden afgebakend (artikel 2, 1/, b, van de ordonnantie); dat het om een homogeen aaneengesloten huizenblok gaat, gelegen in de wijk die tussen de Boterstraat en de Grasmarkt ligt, waarop de Ambachtengang uitkomt, en tussen de Grote Markt en de Sint-Niklaaskerk; dat het gaat om een afbakening die samenhang vertoont ten opzichte van de waardevolle kenmerken die het opstarten van de beschermingsprocedure wettigen, waarbij de Boterstraat, waarvan de waarde erkend is, maar die niet als zodanig begrepen is in het te beschermen geheel, de scheiding vormt tussen de twee categorieën gebouwen die de verzoekende partij vergelijkt;

Overwegende bijgevolg dat het tweede middel niet gegrond is;

Overwegende dat de verzoekende partij een derde middel ontleent aan schending van artikel 69 van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980, van de artikelen 36, eerste lid, en 41, § 2, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen, van artikel 18, § 1, van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, en van artikel 8 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2000 tot regeling van haar werkwijze en tot regeling van de

ondertekening van de akten van de Regering; dat ze erop wijst dat het eigenlijke bestreden besluit ondertekend is door de Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing, monumenten en landschappen en bezoldigd vervoer van personen, en medeondertekend is door de Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met plaatselijke besturen, ruimtelijke ordening, monumenten en landschappen, stadsvernieuwing en wetenschappelijk onderzoek; dat ze vaststelt dat de eerste bijlage bij het besluit, die daarmee een geheel uitmaakt, evenwel alleen ondertekend is door de voornoemde Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; dat ze aanvoert dat de Brusselse Hoofdstedelijke Regering overeenkomstig artikel 69 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en artikel 36 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 collegiaal beraadslaagt met inachtneming van de regel van de consensus, dat, overeenkomstig artikel 18, § 1, van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, het alleen aan die Regering toekomt de goederen die tot het onroerend erfgoed behoren te beschermen, dat krachtens artikel 41, § 2, eerste lid, van de bijzondere wet van 12 januari 1989, de staatssecretarissen geen deel uitmaken van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, en ze de vergaderingen van de regering slechts geheel of gedeeltelijk mogen bijwonen; dat ze preciseert dat overeenkomstig artikel 8 van het voornoemde besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2000 de na overleg binnen de regering vastgestelde besluiten ondertekend worden door de minister en, eventueel, de staatssecretaris, die bevoegd zijn voor de aangelegenheid die het onderwerp uitmaakt van het besluit, en ze altijd medeondertekend worden door de Minister-President; dat ze aanvoert dat derhalve, gesteld dat de Staatssecretaris belast met plaatselijke besturen, ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing, monumenten en landschappen en bezoldigd vervoer, bevoegd is om een besluit te ondertekenen dat na overleg binnen de regering is vastgesteld in de aangelegenheden die hem door de bevoegde minister zijn toegewezen overeenkomstig de artikelen 4 en 5 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 30 juli 1999 tot vaststelling van de bevoegdheden van de gewestelijke Staatssecretaris, toegevoegd aan de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, de bestreden handeling hoe dan ook medeondertekend moet worden door de Minister-President; dat ze bijgevolg van oordeel is dat "de bestreden handeling de voornoemde bepalingen schendt, aangezien de eerste bijlage ervan, die daarmee een geheel vormt, niet medeondertekend is door de Minister-President"; dat ze in haar memorie van wederantwoord stelt dat, in de veronderstelling dat de verwerende partij aanvoert dat bijlage I de motivering vormt

van de bestreden handeling, en daarmee bijgevolg één geheel vormt, zodat de vormvereisten voorgeschreven in artikel 8 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2000 zowel zouden moeten gelden voor het besluit als voor de bijlagen daarbij, bijlage I ondertekend had moeten worden door de staatssecretaris die met die aangelegenheid is belast, en medeondertekend door de Minister-President belast met monumenten en landschappen;

Overwegende dat, overeenkomstig artikel 69 van de voornoemde bijzondere wet van 8 augustus 1980, artikel 36, § 1, van de voornoemde bijzondere wet van 12 januari 1989 en artikel 18 van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, het bestreden besluit, met inbegrip van de twee bijlagen daarbij, uitgevaardigd is door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, de overheid die materieel bevoegd is om de handeling uit te vaardigen; dat dat besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de tweede bijlage ervan niet alleen door de staatssecretaris belast met monumenten en landschappen is ondertekend, maar ook door de Minister-President die voor die aangelegenheid bevoegd is, overeenkomstig artikel 8 van het voornoemde besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2000; dat de handtekening van de staatssecretaris in de eerste bijlage bij het bestreden besluit evenwel verkeerdelijk gezet is onder de vermelding "De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen", terwijl deze zijn handtekening niet heeft gezet;

Overwegende dat, vermits niet betwist wordt dat bijlage I wel degelijk uitgaat van de bevoegde overheid, die ook bijlage II heeft uitgevaardigd, het om een louter formele onregelmatigheid gaat; dat de verzoekende partij er geen belang bij heeft een louter materiële fout te wraken die de omstreden bijlage aantast, wanneer ze in haar verzoekschrift tot nietigverklaring de authenticiteit van die bijlage niet in twijfel trekt; dat het derde middel onontvankelijk is;

Overwegende dat de verzoekende partij een vierde middel ontleent aan schending van de artikelen 18, 19 en 20 van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, en meer in het bijzonder van de artikelen 2 en 3 daarvan, van het beginsel van behoorlijk bestuur, en aan machtsoverschrijding; dat ze tegen de bestreden handeling inbrengt dat daarin niet de redenen worden opgegeven die de verwerende partij ertoe gebracht hebben de

procedure voor bescherming van de gebouwen genoemd in artikel 1 van de bestreden handeling op te starten, en de overige gebouwen genoemd in bijlage II bij de genoemde handeling gewoon in een vrijwaringszone op te nemen; dat ze, wat haar gebouwen betreft (nrs. 34 en 36 van de Boterstraat) bovendien tegen het bestreden besluit inbrengt dat in bijlage I ervan verzuimd wordt de bouwdatum van de zogenaamde "oude kern" te vermelden, net zoals overigens de eigenlijke bouwdatum van het gebouw gelegen op het nr. 34 van de Boterstraat; dat ze, ten slotte, nog steeds met betrekking tot de gebouwen die van haar zijn, tegen de bestreden handeling inbrengt dat daarin niet wordt aangegeven of deze een historische, artistieke, archeologische, esthetische of volkskundige waarde hebben; dat ze aanvoert dat een volledige informatieverstrekking, die noodzakelijk is opdat ze haar bezwaarrecht, ingesteld bij artikel 20 van de in het middel genoemde ordonnantie, kan uitoefenen, onderstelt dat gelijktijdig aan de volgende drie vereisten is voldaan:

- niet alleen dat de redenen van de in het vooruitzicht gestelde bescherming nauwkeurig worden opgegeven, maar ook dat de redenen worden gegeven waarom de betreffende gebouwen waarvoor geen beschermingsplannen bestaan, gewoonweg opgenomen zijn in een vrijwaringszone, en dit om de verzoekende partij in staat te stellen te beoordelen of er een bestaansreden is voor de begane discriminatie die, tenminste op het eerste gezicht en zoals uiteengezet is in het tweede middel, geenszins gegrond lijkt;
- maar ook dat uitgelegd wordt in welk opzicht de gebouwen die van haar zijn een eventuele historische waarde hebben, door verwijzing naar die zogenaamde oude kern en naar de bouwdatum van het gebouw op het nr. 34 van de Boterstraat;
- en, ten slotte, dat de bestreden handeling, wat haar gebouwen betreft, uitmaakt of de beschrijving die daarvan wordt gegeven beantwoordt aan een historische, artistieke, archeologische, esthetische of volkskundige waarde, wat geenszins blijkt uit de bestreden handeling en de bijlagen ervan;

dat ze stelt dat ze bijgevolg "niet in staat is geweest met volle kennis van zaken haar opmerkingen te maken en de verwerende partij uiteindelijk niet naar behoren geïnformeerd zal zijn, daar ze niet alle informatie zal hebben kunnen ontvangen die ze van de verzoekende partij had kunnen krijgen indien deze van bij het begin van

de procedure volledig op de hoogte was gebracht van de gegevens waarop de verschillende onderdelen van de bestreden handeling steunen"; dat ze in haar memorie van wederantwoord aanvoert dat de rondzendbrief van de dienst Monumenten en Landschappen de Boterstraat in haar geheel beoogt; dat ze tegen de bestreden handeling inbrengt dat daarin algemene beschrijvingen worden gegeven van de plaatsen, en niet nader wordt ingegaan op haar gebouwen, dat daarin niet de precieze bouwdatum van haar gebouwen wordt gegeven, en de historische, artistieke, archeologische, esthetische of volkskundige waarde daarvan slechts beknopt en in te vage bewoordingen wordt uiteengezet; dat ze aanvoert dat ze op basis van die gegevens niet met volle kennis van zaken heeft kunnen beoordelen of het opstarten van de procedure voor de bescherming van haar gebouwen gerechtvaardigd was;

Overwegende dat het besluit waarbij de beschermingsprocedure wordt ingeleid de beslissing om de vrijwaringsprocedure aan te vangen weliswaar moet rechtvaardigen ten aanzien van de gebouwen of van het geheel waarop het betrekking heeft, en evenzo uit het administratief dossier de redenen moeten blijken voor de afbakening van de geplande vrijwaringszone, maar de verwerende partij daarentegen niet hoeft te verantwoorden waarom de beschermingsprocedure niet werd opgestart voor sommige goederen die opgenomen waren in de vrijwaringszone, tenzij aangetoond werd dat al die goederen, waarvan de ene beschermd zouden worden en de andere niet, samen één onlosmakelijk geheel vormden; dat, wat dat betreft, verwezen wordt naar het onderzoek van het tweede middel, dat niet gegrond is;

Overwegende bovendien dat het bestreden besluit tot doel heeft de beschermingsprocedure op te starten voor een geheel van bouwwerken opgetrokken na het bombardement van 1695, die typerend zijn voor de architectuur van de wederopbouw; dat in bijlage I met betrekking tot het gebouw gelegen op nr. 34, het volgende staat: "Het huis is herhaaldelijk verbouwd geweest. De kern gaat echter terug tot de oorspronkelijke bouwfase. De begane grond werd gerenoveerd voor commerciële doeleinden en uitgebreid door het openbreken van de gemene muur van nr. 36"; dat met betrekking tot de twee huizen, in bijlage I voorts staat dat ze "een aantal aanbouwen (bezitten) en een achterhuis (...) (en het achterhuis ...) eveneens een oude kern (bezit)", dat "de eerste en tweede verdieping, met tot duplex omgevormde zolderruimte zijn bewaard" en dat "de gewelfde kelder (door)loopt (...) over beide huizen"; dat de verzoekende partij niet aantoont en

overigens ook niet beweert dat het inleiden van de beschermingsprocedure wat dat betreft op feitelijk onjuiste gegevens zou steunen;

Overwegende dat artikel 8, § 1, van de ordonnantie, waarnaar artikel 19, § 1, derde lid, verwijst, niet voorschrijft dat het besluit waarbij de beschermingsprocedure wordt opgestart op straffe van ongeldigheid de precieze bouwdatum vermeldt van alle gebouwen die onderdeel zijn van het geheel, wanneer die datum in casu niet onontbeerlijk blijkt te zijn om de waarde te beoordelen van het geheel dat beschermd zou worden;

Overwegende dat in bijlage I een historisch overzicht wordt gegeven van de Boterstraat, de Ambachtengang en van elk van de gebouwen die onderdeel uitmaken van het geheel dat beschermd zou worden, en voorts de historische, archeologische, artistieke, esthetische en volkskundige waarde van dat geheel uiteengezet wordt; dat de beschrijving en de uiteenzetting voldoende volledig zijn in de zin van artikel 8, § 1, 1/ en 3/, van de ordonnantie om de eigenaar in staat te stellen zijn opmerkingen met kennis van zaken te maken, overeenkomstig artikel 20 van dezelfde ordonnantie; dat, wat dat betreft, er weer op gewezen moet worden, enerzijds dat in het stadium waarin de beschermingsprocedure opgestart wordt, wat nog geen eigenlijke bescherming inhoudt, het te motiveren belang, het belang is om de beschermingsprocedure op te starten, en nog niet het belang dat een definitieve bescherming zou wettigen, en anderzijds dat het aanvangen van de beschermingsprocedure geen monumenten betreft die afzonderlijk bepaald zijn, maar een geheel in de zin van artikel 2, 1/, b, van de ordonnantie; dat wanneer een geheel of een ruimte beschermd moet worden (een architectonisch geheel, een bepaald gebied of een archeologische vindplaats bijvoorbeeld) niet voor elk afzonderlijk onderdeel of elk afzonderlijk perceel een specifiek belang hoeft te worden aangetoond; dat het voldoende is dat voor het geheel historische, esthetische of wetenschappelijke redenen bestaan, waarbij ofwel het onderdeel of het perceel waarover betwisting bestaat deel uitmaakt van dat geheel, ofwel voor de bescherming van het geheel, sommige percelen daarin opgenomen moeten worden; dat het vierde middel niet gegrond is.

B. Beroep A.120.442/XIII-2631

Overwegende dat de verzoekende partij een eerste middel ontleent aan schending van de artikelen 18, 19, 20, 23 et 29 van de voornoemde ordonnantie

van 4 maart 1993, aan schending van het redelijkheidsbeginsel, het evenredigheidsbeginsel en het beginsel van behoorlijk bestuur, aan schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, aan dwaling omtrent en zelfs tegenstrijdigheid van de motieven van de handeling, aan schending van artikel 69 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, van de artikelen 86, eerste lid, en 41, § 2, van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen, van artikel 8 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2000 tot regeling van haar werkwijze en tot regeling van de ondertekening van de akten van de Regering, van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, en meer in het bijzonder, van de artikelen 2 en 3 daarvan, alsook aan machtsoverschrijding;

Overwegende dat de verzoekende partij dit middel opsplitst in vier onderdelen, waarin de middelen die aangevoerd zijn in het beroep A.99.954/XIII-2051, ingesteld tegen het besluit om de beschermingsprocedure op te starten en die hierboven uiteengezet zijn, worden overgenomen; dat de verzoekende partij van oordeel is dat, daar het besluit waarbij de beschermingsprocedure wordt opgestart niet alleen onwettig is, maar ook onontbeerlijk voor de definitieve bescherming (artikel 18, § 2, van de voornoemde ordonnantie), de handeling die met het voorliggende beroep wordt bestreden als gevolg daarvan onwettig is;

Overwegende dat uit het onderzoek van de middelen uiteengezet in het beroep A.99.954/XIII-2051 blijkt dat geen daarvan kan worden aangenomen; dat die middelen dus ook niet de nietigverklaring bij wijze van gevolg van het tweede bestreden besluit kunnen wettigen, dat de gebouwen beschermt, om reden dat de voorbereidende handeling waarbij de beschermingsprocedure wordt ingesteld, onwettig zou zijn; dat het eerste middel niet gegrond is;

Overwegende dat de verzoekende partij een tweede middel ontleent aan schending van de artikelen 19, 20 en 21 van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, van de artikelen 2 en 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, van het beginsel van de tegenspraak en aan machtsoverschrijding; dat ze in hoofdzaak tegen de bestreden handeling inbrengt dat ze steunt op een beschermingsmotief dat noch haar noch de adviesverlenende overheden vooraf is voorgelegd met het oog op

tegenspraak, namelijk, inzonderheid dat de bescherming gerechtvaardigd is om de stabiliteit van de broze constructies veilig te stellen, die verstoord kan worden door zware ingrepen; dat ze van oordeel is dat ze bijgevolg haar opmerkingen niet met volle kennis van zaken heeft kunnen maken en meer bepaald niet heeft kunnen antwoorden op dat argument, dat blijkbaar doorslaggevend was; dat dat volgens haar ook geldt voor de adviesverlenende instanties, die hun advies niet met volle kennis van zaken hebben kunnen uitbrengen; dat ze voorts stelt dat dat argument bovendien geenszins gemotiveerd is; dat ze in haar memorie van wederantwoord aanvoert dat, enerzijds, de verwerende partij niet aantoonde dat de toevoeging van extra motieven het resultaat is van opmerkingen gemaakt naar aanleiding van het openbaar onderzoek of van verscheidene raadplegingen en dat, anderzijds, de eigenaar in staat moet zijn zich met kennis van zaken uit te spreken over het beschermingsproject, zodat het besluit waarbij besloten wordt de beschermingsprocedure te starten, alle wezenlijke gegevens moet bevatten die de eventuele bescherming mogelijk maken;

Overwegende dat in de aanhef van het tweede bestreden besluit, na de samenvatting van het bezwaar van de verzoekende partij onder meer staat dat "de bescherming van het geheel wordt gerechtvaardigd om de stabiliteit van deze broze constructies te vrijwaren die zouden verstoord kunnen worden door zware ingrepen"; dat die overweging een antwoord is op het bezwaar van de verzoekende partij, die het belang om het geheel en elk van de beoogde gebouwen, inzonderheid de hare, te beschermen, in twijfel had getrokken; dat de in het middel genoemde normen en beginselen de verwerende partij niet verbieden de bescherming te motiveren door een nieuw argument aan te voeren bedoeld om te antwoorden op het bezwaar van de eigenaar, op voorwaarde dat ze zodoende het nut van het recht van de eigenaar om met kennis van zaken opmerkingen te maken overeenkomstig artikel 20 van de ordonnantie, of het nut van de adviesprocedure vastgelegd in artikel 21 niet tenietdoet; dat, wat dat betreft, in het tweede besluit geen extra motief voor de bescherming wordt gegeven ten opzichte van het eerste bestreden besluit; dat immers uit de vergelijking van de bijlagen nr. I van elk van de twee besluiten blijkt dat de beschrijving van het geheel en de uiteenzetting van het belang ervan dezelfde zijn gebleven; dat in de nota gevoegd bij het besluit houdende instelling van de beschermingsprocedure (bijlage I) reeds het volgende stond:

" Een globale bescherming van deze panden is gerechtvaardigd door het uitzonderlijke broze karakter van dit dichtbebouwde historische stadsweefsel belendend de Grote markt en dat het voorwerp moet maken van aanhoudende zorg. Ingrijpende verbouwingen kunnen de oude structuren faliekant aantasten met stabiliteitsproblemen of zelfs instortingsgevaar tot gevolg";

Overwegende dat de verwerende partij niet verplicht was ook nog eens de argumenten te motiveren die zelf aangevoerd zijn ter adstructie van haar motieven; dat het tweede middel niet gegrond is;

Overwegende dat de verzoekende partij een derde middel ontleent aan schending van de artikelen 18 tot 29 van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, aan het "redelijkheids- en het evenredigheidsbeginsel", en aan machtsoverschrijding en zelfs aan machtsafwending; dat ze in hoofdzaak tegen de bestreden handeling inbrengt dat daarmee gekozen is voor de ingrijpendste beschermingsmaatregel, terwijl deze niet te rechtvaardigen viel gezien de openlijke bedoeling van de omstreden bescherming, en de op zijn minst geringe betekenis van de gebouwen van de verzoekende partij; dat ze wederom wijst op de achtergrond waartegen de bestreden handeling genomen is, namelijk het feit dat de UNESCO de Grote Markt van Brussel op de lijst van het werelderfgoed heeft geplaatst op voorwaarde dat daaromheen een bufferzone zou worden afgebakend; dat ze wijst op de uiterst zware beperkingen die de bescherming met zich meebrengt, en aanvoert, zoals ze opgeworpen had in haar bezwaarschrift, dat met een opname van haar gebouwen in een vrijwaringszone zowel tegemoetgekomen had kunnen worden aan het vereiste van de UNESCO om te voorzien in een bufferzone rond de Grote Markt van Brussel, als het algemeen belang behartigd had kunnen worden waarop het beleid inzake monumenten en landschappen steunt, alsook het specifieke belang van de verzoekende partij, aangezien de gevolgen van een opname in een vrijwaringszone minder ingrijpend zijn dan die van een bescherming; dat ze aanvoert dat het evenredigheidsbeginsel onderstelt dat de overheid zich bepaalt tot wat nodig is om het algemeen belang te behartigen, en dat, wanneer verscheidene maatregelen mogelijk zijn, ze voor de minst stringente kiest; dat ze aanvoert dat de bestreden handeling totaal niet in verhouding staat tot het beoogde doel; dat ze dit beschouwt als een kennelijke dwaling omtrent de beoordeling; dat ze bovendien aanvoert dat ook al wordt voor de bestreden handeling niet alleen als reden opgegeven dat het de bedoeling was te voldoen aan de vereisten van de UNESCO, de beschermingsmaatregel niet strookt met de waarde van de betrokken gebouwen zelf, die grondig verbouwd zijn, wat ze in haar bezwaarschrift had uiteengezet; dat ze stelt dat zo bijvoorbeeld de verwerende partij, omdat ze beseft dat de maatregel niet deugdelijk is in het licht van de overwegingen die in de bijlage bij de bestreden handeling staan, in de bestreden handeling zelf probeert te antwoorden op de opmerkingen van de verzoekende partij, door te wijzen op twee overwegingen die volgens haar de bescherming van de omstreden gebouwen wettigen, namelijk

enerzijds dat de gevels van die huizen deel zouden uitmaken van een geheel, en anderzijds dat de bescherming nodig zou zijn om de stabiliteit van de broze constructies veilig te stellen, die verstoord zou kunnen worden door zware ingrepen; dat ze van oordeel is dat het ruim voldoende was geweest de gevels van de gebouwen, nog daargelaten dat ze geen oorspronkelijke delen meer bevatten, op te nemen in een vrijwaringszone, zodat het kennelijk onredelijke karakter van de bescherming overduidelijk is; dat dat volgens haar voorts blijkt uit de definitie zelf van "geheel" en uit het foutieve gebruik dat de verwerende partij daarvan heeft gemaakt; dat volgens haar uit de motivering van de bestreden handeling blijkt dat "alleen de bovengevels van de betrokken gebouwen, namelijk de puntgevels, een waarde hebben die een reden kan zijn voor een beschermingsmaatregel, zodat, omdat niet werd aangetoond dat er sprake is van een samenhangende en opmerkelijke reeks gebouwen in het licht van de criteria van artikel 2, 1/, van de ordonnantie van 4 maart 1993, in voorkomend geval elk van de puntgevels beschermd moest worden, en desnoods andere gebouwen aan de even kant van de Boterstraat, die werkelijk een samenhangend en opmerkelijk stedelijk geheel vormen, als geheel beschermd konden worden"; dat ze ten slotte aan de kaak stelt dat de verwerende partij de stabiliteit van het geheel in aanmerking heeft genomen als motief voor bescherming, aangezien dat geen rechtens aanvaardbaar motief is; dat ze er in haar wederantwoord nogmaals op wijst dat haar gebouwen afzonderlijk gezien niet of onvoldoende van belang zijn, of in ieder geval slechts zeer beperkte delen daarvan van belang zijn, dat de stabiliteit van de gebouwen geen aspect van belang is dat de beschermingsmaatregel kan wettigen, en dat de verwerende partij, wat betreft het geheel bestaande uit de Grote Markt en de omgeving ervan, niet zou aangeven welke opmerkelijke delen onderling door andere delen verbonden zouden zijn, waarvan de enige waarde erin zou bestaan dat ze zorgen voor het behoud van een samenhangend en homogeen geheel;

Overwegende, wat de buitensporigheid van de beschermingsmaatregel betreft, dat, zoals reeds is uiteengezet naar aanleiding van het onderzoek van het eerste beroep, de bescherming waartoe in het tweede bestreden besluit besloten wordt niet alleen als grond heeft het streven om op zogenaamde eisen van de UNESCO een antwoord te bieden, noch uitsluitend het streven om rondom de Grote Markt een bufferzone aan te leggen; dat in de nota die bij dat bestreden besluit is gevoegd immers een aantal waardevolle kenmerken worden genoemd van de gebouwen die bij de tweede bestreden handeling als geheel worden beschermd, ook al ligt de waarde van de gevels, volgens de bewoordingen

van de aanhef, in het feit dat ze "in het verlengde van de huizen van de Grote Markt" liggen en "(d)aarmee (...) samenhangen"; dat voor het overige verwezen wordt naar het onderzoek van het eerste middel van het beroep A.99.954/XIII-2051, gericht tegen het besluit waarbij de beschermingsprocedure wordt opgestart, dat niet gegrond is;

Overwegende, wat betreft de kritiek op de beslissing om de gebouwen als "geheel" te beschermen, dat artikel 2, 1/, b, van de ordonnantie van 4 maart 1993, dat op het tijdstip van de feiten van toepassing was, een "geheel" definieert als "iedere groep van onroerende goederen die een stedelijk geheel of een dorpsgeheel vormt dat voldoende samenhangend is om topografisch te worden afgebakend en merkwaardig is door zijn homogeniteit of doordat het in zijn omgeving is geïntegreerd"; dat het begrip architecturaal geheel dus verscheidene gebouwen omvat alsook de onderdelen die deze gebouwen met elkaar verbinden en die, afzonderlijk genomen, misschien niet bepaald van belang zouden zijn; dat het feit dat deze aan verscheidene gebouwen palen, het mogelijk maakt deze ook te beschermen, zodat een homogeen en samenhangend geheel bewaard kan blijven;

Overwegende dat in de aanhef van het tweede bestreden besluit staat dat "de Grote Markt en zijn omgeving (...) een ontegensprekelijk historisch geheel (vormen)" aangezien ze "getuige (zijn) van de campagne van wederopbouw na 1695", dat de gevels [van een onmiskenbaar belang zijn] in het verlengde van de huizen van de Grote Markt waarmee zij samenhangen, dat "de bescherming als geheel van de nrs 28-36 (...) een stap (vormt) in de studie van de pare kant van het huizenblok", dat, "door zijn bijzonder interessante inplanting, (...) dit straatgedeelte een ontegensprekelijke historische getuige (is) van de bouwevolutie in een oude perceelindeling" en dat "de aanwezigheid van de Ambachtgang en zijn tracé (...) het historisch karakter van het huizenblok versterken [dat] bestaat uit karakteristieke diephuizen met achterhuizen"; dat in de nota gevoegd bij het tweede bestreden besluit ook het gebruik van het begrip "geheel" wordt gewettigd; dat er daarin bijvoorbeeld op gewezen wordt dat de ingewikkelde structuur van het bouwblok tussen de Grasmarkt en de Boterstraat een interessante getuige is van het dichtbebouwde historische stadsweefsel en dat de meeste huizen van de Boterstraat typisch zijn voor de architectuur ten tijde van de wederopbouw;

Overwegende dat de beschermde gebouwen weliswaar in zeker opzicht een subgeheel vormen binnen het grotere geheel gevormd door het

historische centrum van de Grote Markt en de omgeving daarvan, maar de tweede bestreden handeling ze rechtmatig heeft kunnen beschouwen als een groep goederen die, gelegen tussen de Boterstraat en de Grasmarkt, de Grote Markt en de Sint-Niklaaskerk, enerzijds voldoende samenhang vertonen om topografisch te worden afgebakend, en anderzijds opmerkelijk zijn door hun homogeniteit en doordat ze een geheel vormen met het landschap, dat niet alleen landelijk, maar ook stedelijk kan zijn; dat de verwerende partij, wat dat laatste punt betreft, zich niet alleen heeft kunnen baseren op de architectonische kenmerken van de gebouwen (bijvoorbeeld de samenhang van de gevels of de stijl van de wederopbouw), gekenmerkt door een bepaalde architectonische eenheid, maar ook op het feit dat ze binnen het huizenblok liggen, dat getuige is van het dichtbebouwde historische stadswefsel; dat die reden voor bescherming gestaafd wordt door de documentatie waarop de verwerende partij zich gebaseerd heeft om het tweede bestreden besluit te nemen, waaruit het volgende kan worden geciteerd ("De Grote Markt en omgeving, een stuk werelderfgoed" (Brochure uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling De Grote Markt en zijn omgeving, een stuk werelderfgoed in de Sint-Gorikshallen van 7 november tot 31 december 2000)):

- " Het *Ilot Sacré* (de Grote Markt en omgeving) wordt doorsneden door de Grasmarkt - een stuk van een eeuwenoude handelsader - en door een reeks kronkelende straatjes die hun middeleeuws tracé behouden hebben. De huizenblokken in deze zone zijn uiterst dicht bebouwd met oude panden die verbonden worden door smalle gangen" (blz. 7);
- " Het stadscentrum van Brussel vertoonde op de vooravond van het bombardement van 1695 een middeleeuwse structuur die zich spontaan ontwikkeld had binnen de eerste ommuring. De dichtbebouwde stad, het resultaat van een geleidelijke bevolkingstoename, was onderverdeeld in smalle percelen waartussen smalle, vaak kronkelige straten liepen. Binnen elk huizenblok leidde een wirwar van gangen, straatjes en wegen belast met een erfdienstbaarheid naar achterhuizen of binnenplaatsen" (blz. 9);

Overwegende dat vaststaat dat de huizen van de verzoekende partij deel uitmaken van het beschermde geheel, geprangd tussen de Boterstraat, waarvan in de nota het historisch belang wordt beschreven, de Ambachtengang, en de gebouwen die op de nrs. 30/32 en 38 liggen, die allemaal beschermd zijn; dat enkel het nr. 40 gedeeltelijk beschermd is, terwijl de andere onroerende goederen, zoals de Ambachtengang in hun geheel beschermd zijn; dat de verzoekende partij er geen belang bij heeft de wettigheid van de gedeeltelijke bescherming van een gebouw aan te vechten dat niet van haar is; dat anderzijds, op basis van het bovenstaande en na lezing van de nota, niet besloten kan worden dat het deel dat van

belang is slechts een zeer beperkt deel zou zijn van de betrokken gebouwen of beperkt zou zijn tot de gevels;

Overwegende dat de verwerende partij om het geheel af te bakenen rekening mocht houden met de noodzaak om de stabiliteit van de broze constructies veilig te stellen, die verstoord kon worden door zware ingrepen, waarbij het ging om de gebouwen van de verzoekende partij omgeven door te beschermen delen, daar het bewaren van de stabiliteit van het geheel uiteraard een noodzakelijk deel uitmaakt van het behoud dat met bescherming nagestreefd wordt krachtens artikel 2, 2/, van de ordonnantie van 4 maart 1993; dat de samenhang van het geheel niet meer gewaarborgd is indien een deel van de gebouwen instort; dat de verwerende partij er daarbij niet van uitgaat dat de stabiliteit op zich een "belang" is dat een voldoende reden is voor bescherming;

Overwegende bovendien dat krachtens artikel 8 van de ordonnantie waarnaar artikel 23 verwijst, het beschermingsbesluit zowel een "korte" beschrijving van het goed moet omvatten als een uiteenzetting van de waarde daarvan; dat het om twee onderscheiden vereisten gaat; dat de waarde die de bescherming wettigt van de twee gebouwen die eigendom zijn van de verzoekende partij, uiteengezet wordt in de aanhef van het tweede bestreden besluit en in het tweede deel van de nota die daarbij is gevoegd; dat de maatregel aldus gewettigd wordt door een aantal eigen kenmerken van die twee gebouwen (bijvoorbeeld de stijl van de gevel van nr. 36 - historiserende architectuur in de stedenbouwkundige traditie die Brussel vanaf de 19de eeuw heeft gekend) en ook door het feit dat die twee huizen een geheel vormen met het te beschermen geheel, waarvan ze een onderdeel vormen; dat de feitelijke gegevens die in het middel aangevochten worden, in het eerste deel van de nota staan, waarin een beschrijving van de gebouwen wordt gegeven; dat niet wordt aangetoond dat feitelijke gegevens vervat in de beschrijving materiële fouten zouden bevatten, noch dat ze de waarde zouden tegenspreken die bescherming wettigt;

Overwegende, wat dat betreft, dat noch de verbouwingen in het gebouw nr. 34, noch de heropbouw van de gevel van het nr. 36 in 1925, noch de herinrichting van de achtergebouwen noch de vernieuwing van de kelder, in casu de waarde die de bescherming van die goederen als onderdelen van het geheel wettigt, kunnen logenstraffen;

Overwegende dat in die omstandigheden een vrijwaringszone hier geen geschikte oplossing zou zijn geweest en de verzoekende partij niet uitlegt in welk opzicht plaatsing op de bewaarlijst, of zelfs op de inventaris, voldoende had kunnen zijn om de bescherming van het geheel te waarborgen, want, in tegenstelling tot wat ze stelt, bestond het nagestreefde doel er niet alleen in "het uitzicht te behouden van de andere gebouwen van de Boterstraat die wel echt van belang zijn";

Overwegende dat het feit dat sommige delen van de gebouwen die eigendom zijn van de verzoekende partij, afzonderlijk beschouwd, volgens haar minder van belang zijn, niet doorslaggevend is vermits de goederen als geheel worden beschermd;

Overwegende dat het derde middel niet gegrond is;

Overwegende dat de verzoekende partij een vierde middel ontleent aan schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, aan schending van het begrip "geheel" genoemd in artikel 2, 1/, b), van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, aan schending van het beginsel van gelijkheid van de burgers ten aanzien van de openbare lasten en van het beginsel van behoorlijk bestuur, alsook aan dwaling omtrent en zelfs tegenstrijdigheid van de motieven van de handeling; dat ze in hoofdzaak tegen het bestreden besluit inbrengt dat daarbij alleen de even kant van de Boterstraat beschermd wordt, terwijl de oneven kant slechts opgenomen wordt in de vrijwaringszone aangaande het beschermde geheel, terwijl die kant even waardevol zo niet waardevoller is dan de even kant; dat ze van oordeel is dat bij het lezen van bijlage I van het besluit, "duidelijk blijkt dat de Boterstraat in haar geheel wordt beoogd" en dat "derhalve geen enkel objectief en redelijk gegeven zulk een verschil in behandeling wettigt tussen de gebouwen die aan de even kant liggen en die welke aan de oneven kant van het bewuste geheel liggen, tenzij een andere betekenis wordt gegeven aan het begrip 'geheel'"; dat ze voorts stelt dat niets in het dossier erop wijst dat de Regering van de verwerende partij van plan is daaraan iets te veranderen en de gebouwen te beschermen;

Overwegende dat dat vierde middel afgewezen moet worden om dezelfde redenen als die waarom het tweede middel van het eerste beroep is afgewezen;

Overwegende dat de verzoekende partij een vijfde middel ontleent aan schending van de artikelen 22, 23 en 24 van de voornoemde ordonnantie van 4 maart 1993, van de voornoemde wet van 29 juli 1991, en meer in het bijzonder van de artikelen 2 en 3 daarvan, van het beginsel van behoorlijk bestuur en aan machtsoverschrijding; dat ze, net zoals ze heeft gedaan tegen het besluit waarbij besloten is de beschermingsprocedure op te starten, tegen de bestreden handeling inbrengt dat daarin niet de redenen worden opgegeven die de verwerende partij ertoe gebracht hebben de beschermingsprocedure op te starten, de omstreden gebouwen definitief te beschermen en de overige gebouwen genoemd in bijlage II bij de genoemde bestreden handeling gewoon in een vrijwaringszone op te nemen; dat ze, wat haar gebouwen betreft, de verwerende partij bovendien ten laste legt dat ze in bijlage I verzuimt de bouwdatum van de zogenaamde "oude kern" te vermelden, net zoals overigens de eigenlijke bouwdatum van het gebouw gelegen op het nr. 34 van de Boterstraat, en anderzijds niet preciseert of deze een historische, artistieke, archeologische, esthetische of volkskundige waarde hebben; dat ze aanvoert dat de verwerende partij niet alleen nalaat de hierboven genoemde gegevens te vermelden, maar bovendien ook niet antwoordt op de verschillende opmerkingen die de verzoekende partij heeft opgeworpen in haar bezwaarschrift van 16 januari 2001 betreffende de eigen waarde van de beschouwde gebouwen, ondersteund met foto's en een bestek van de verrichte werkzaamheden; dat de verwerende partij zich er volgens haar mee vergenoegt in de bestreden handeling zelf zeer algemene overwegingen te laten gelden in verband met de homogeniteit van de gevels en de stabiliteit van de broze constructies in de onmiddellijke omgeving van de omstreden gebouwen; dat ze van oordeel is dat die overwegingen hooguit verantwoorden dat de gebouwen in een vrijwaringszone worden opgenomen of dat een maatregel tot gedeeltelijke bescherming wordt genomen, maar niet aantonen dat ze absoluut in het beschermde geheel moeten worden opgenomen en dat ze evenmin uitleg verschaffen over de aan de kaak gestelde discriminatie tussen de gebouwen aan de even en die aan de oneven kant van dezelfde straat;

Overwegende dat enerzijds de verplichting tot uitdrukkelijke motivering niet inhoudt dat in de handeling ieder bezwaar waarop niet wordt ingegaan of ieder advies dat niet gevolgd wordt afzonderlijk of uitdrukkelijk moet worden weerlegd; dat anderzijds de goederen als geheel beschermd worden, zodat in het tweede bestreden besluit niet op elk punt van kritiek in het bezwaarschrift met betrekking tot de waarde van sommige delen van de gebouwen van de verzoekende partij afzonderlijk geantwoord hoefde te worden;

Overwegende dat in de aanhef van het tweede bestreden besluit en in bijlage I het goed beschreven wordt en de waardevolle kenmerken die de bescherming als geheel van de beschermde goederen wettigen worden uiteengezet; dat in de aanhef de opmerkingen van de verzoekende partij worden samengevat en daarop geantwoord wordt; dat bijgevolg in de aanhef en in de nota naar genoegen van recht de concrete redenen worden aangegeven die de verwerende partij ertoe gebracht hebben tot de omstreden bescherming te besluiten, het bezwaarschrift van de verzoekende partij ten spijt; dat zo bijvoorbeeld in de nota rekening wordt gehouden met de verbouwingen ondergaan door de gevels en besloten is dat ze van belang blijven als invularchitectuur of als getuigenis van de bouwgeschiedenis van de straat, en daarbij gesteld wordt dat "de bouwstructuur grotendeels bewaard bleef"; dat bovendien in de aanhef een algemeen antwoord wordt gegeven dat duidelijk maakt waarom de gebouwen van de verzoekende partij als onderdelen van het geheel beschermd zijn, waarbij geen feitelijke dwaling of kennelijke beoordelingsfout wordt aangetoond die dat antwoord op de helling zou zetten; dat, wat betreft de opgave van de bouwdatum van het gebouw op het nummer 34, of de opgave van de redenen voor niet-bescherming van de goederen die in de vrijwaringszone zijn opgenomen, verwezen wordt naar het onderzoek van het vierde middel van het eerste beroep (A. 99.954/XIII-2051), dat niet gegrond is; dat het vijfde middel niet gegrond is,

B E S L U I T :

Artikel 1.

De zaken ingeschreven onder de nrs. A.99.954/XIII-2051 en A.120.442/XIII-2631 worden samengevoegd.

Artikel 2.

De beroepen tot nietigverklaring worden verworpen.

Artikel 3.

De kosten, bepaald op 348,53 euro, komen ten laste van de verzoekende partij.

Aldus uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van de XIIIe kamer, op één oktober tweeduizend acht door:

de Hr.	HANOTIAU,	kamervoorzitter,
Mevr.	GUFFENS,	staatsraad,
de Hr.	DAOUT,	staatsraad,
Mevr.	MOREL,	griffier.

De Griffier,

De Voorzitter,

C. MOREL

M. HANOTIAU

VERTALING OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 63,
EERSTE LID, VAN DE WETTEN OP DE RAAD VAN STATE,
GECOÖRDINEERD OP 12 JANUARI 1973.